

Tilburg University

Herziening ten nadele

Kooijmans, T.; Mevis, P.A.M..

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2008

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kooijmans, T., & Mevis, P. A. M. (2008). Herziening ten nadele: Toch liever via de (enige echte) Procureur-Generaal bij de Hoge Raad. *Nederlands Juristenblad*, 2008(31), 1935-1936.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

om te bepalen of en op welke wijze Nederlanders in de Nederlandse Antillen en Aruba daarvoor het kiesrecht kunnen uitoefenen. Het is te betreuren dat de regering (maar ook de Raad van State) er zich niet van bewust lijkt te zijn dat de voorgestelde regeling niet uitsluitend strekt tot het oplossen van technische problemen, maar raakt aan essentiële bevoegdheidsvragen. De thans voorgestelde oplossing heeft

de charme van de eenvoud, maar is op grond van de statutaire bevoegdheidsverdeling inconstitutioneel. De Antilliaanse en Arubaanse wetgevers zullen derhalve ófwel in hun eigen Kiesverordeningen een regeling dienen op te nemen omtrent de wijze waarop hun eigen (Nederlandse) ingezetenen kunnen deelnemen aan verkiezingen voor het Europees Parlement, ófwel op basis van artikel 38 Statuut de Rijkswetgever hiertoe

moeten machtigen. Het zal derhalve wellicht moeilijk worden om die regelingen tot stand te brengen vóór de eerstvolgende verkiezingen voor het Europees Parlement, zoals de Afdeling in haar uitspraak eist. Maar ook als dat niet lukt, ligt de verantwoordelijkheid in ieder geval daar, waar ze thuishoort: in Willemstad en Oranjestad. •

Herziening ten nadele: toch liever via de (enige echte) Procureur-Generaal bij de Hoge Raad

T. Kooijmans en P.A.M. Mevis¹

De mogelijkheid om in herziening een met een onherroepelijk rechterlijk vonnis afgesloten strafzaak te heropenen, bestaat thans uitsluitend ten aanzien van zaken waarin een verdachte is veroordeeld. De bekende gedachte daarachter is dat, ook al is de veroordelende uitspraak definitief geworden, het bestaan van een nieuwe omstandigheid de juistheid van die uitspraak in een geheel ander licht kan plaatsen en ernstige twijfel kan doen ontstaan of de veroordeelde wel terecht veroordeeld is. Dan moet de zaak opnieuw worden bekeken ten einde alsnog in een juiste uitspraak te voorzien. Het is natuurlijk primair de veroordeelde die daar belang bij heeft; jegens hem is immers mogelijk ten onrechte een veroordeling uitgesproken. Maar ook de samenleving heeft belang bij de herziening van een onterechte veroordeling. De Schiedammer parkmoord heeft ons dat (eens te meer) duidelijk gemaakt. In die

zaak kwam het belang van de samenleving mede tot uitdrukking in de omstandigheid dat het de procureur-generaal bij de Hoge Raad was die de herziening vorderde. Die bevoegdheid daartoe komt de procureur-generaal bij de Hoge Raad reeds toe sinds de inwerkingtreding in 1926 van het Wetboek.

Tot 1 juni 1999 was deze procureur-generaal lid van het Openbaar Ministerie. Maar omdat onder meer de procureurs-generaal (verbonden aan de ressortsparketten) bij de vijf gerechtshoven feitelijk de leiding over het Openbaar Ministerie in handen hadden, is per genoemde datum de wet aldus gewijzigd dat de procureur-generaal bij de Hoge Raad, en in zijn kielzog diens parket, geen onderdeel meer is van het Openbaar Ministerie, maar een onafhankelijk, aan de Hoge Raad verbonden orgaan. De procureurs-generaal bij de gerechtshoven hielden eveneens op als zodanig te

bestaan en werden lid van een nieuw in het leven geroepen Parket-Generaal. Binnen het Openbaar Ministerie vormen zij thans het College van procureurs-generaal. Daarmee is hun leidinggevende positie, maar nu als college, binnen het Openbaar Ministerie verder benadrukt.

De reden dat indertijd (in 1926) de bevoegdheid tot het doen van een herzieningsvordering in handen is gelegd van de procureur-generaal bij de Hoge Raad en niet bij een ander, aan een rechtbank of gerechtshof verbonden lid van het Openbaar Ministerie, hield verband met de aard van de herziening. Dat betreft de ingreep in een onherroepelijk gewijsde waartoe alleen de Hoge Raad kan beslissen. De ingang daartoe van staatswege (naast de verdachte of de veroordeelde) loopt dan steeds via de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Zijn bevoegdheid om herziening te vorderen, past in zijn algemene taak te waken over juiste rechtstoepassing zoals die taak (die geen taak van het Openbaar Ministerie is) ook in zijn bevoegdheid tot het instellen van cassatie in het belang der wet en in de taak van artikel 121 RO (waken over de uitvoering en de handhaving van wettelijke voorschriften) tot uitdrukking komt. De procureur-generaal

Auteur

1. T. Kooijmans is universitair hoofddocent straf(proces) recht Universiteit van Tilburg en P.A.M. Mevis is hoogleraar straf(proces)recht Erasmus Universiteit Rotterdam.

trad bij het vorderen van herziening dus al niet op als lid van het Openbaar Ministerie, hoezeer het ook een belang van het Openbaar Ministerie was en is, te bewerkstelligen dat een onjuiste voor de veroordeelde ongunstige uitspraak, niet in stand zou blijven. De eigen aard van de herzieningsprocedure en de eigen aard van de taak en de positie van de procureur-generaal bij de Hoge Raad zijn hier – naar ons oordeel: op goede grond – doorslaggevend geweest. Om die reden kreeg, als gezegd, de procureur-generaal bij de Hoge Raad – die op afstand stond van het Openbaar Ministerie in feitelijke aanleg – ook deze bevoegdheid.

Inmiddels beproeft het kabinet om ook de herziening van strafzaken ten nadele van (onder meer) vrijgesproken verdachten mogelijk te maken. Daartoe heeft het inmiddels een conceptwetsvoorstel ter consultatie in omloop gebracht. Als iemand is vrijgesproken, maar achteraf duiken – bijvoorbeeld door DNA-bewijs – ernstige aanwijzingen op dat hij 'het' toch gedaan heeft, dan moet opnieuw vervolgen en eventueel alsnog veroordelen mogelijk zijn, zo is de gedachte. Daartegen is natuurlijk in commentaren al het aloude adagium van het 'ne bis in idem' in stelling gebracht: geen tweede maal oordelen over een afgesloten strafzaak. Het kabinet zet met zijn voorstel dit beginsel voor bepaalde gevallen opzij, maar geeft aan dat dit slechts voor een uiterst beperkt aantal gevallen aangewezen is. Is het voorstel echter wel zo beperkt als noodzakelijk is? Dat is volgens ons op ten minste één kernpunt niet het geval. Wij kunnen het kabinet volgen waar herziening ten nadele alleen mogelijk zou moeten zijn als het ernstig vermoeden bestaat dat de gewezen verdachte alsnog schuldig wordt bevonden aan een misdrijf waartegen door de wet levenslange gevangenisstraf wordt bedreigd. Voor minder ernstige gevallen doen we het – behoudens hier niet ter zake doende uitzonderingen – terecht niet. Het kabinet stelt voorts voor de herziening ten nadele niet mogelijk te maken voor zaken die op het moment dat de nieuwe regeling zal gaan gelden, al onherroepelijk met een niet-veroordelend vonnis zijn afgesloten. Geen 'cold cases' dus. We zouden er op willen aandringen dat deze grenzen

in de parlementaire behandeling in stand zullen worden gelaten, al rijst daarmee dan toch wel indringend de vraag over hoeveel mogelijke gevallen we dan daadwerkelijk spreken. Een andere beperking is echter niet opgenomen, terwijl daar wel naar ons oordeel goede gronden voor zijn. Dat betreft de positie en de invloed van het College van procureurs-generaal. Een herziening ten nadele begint in het voorstel van het kabinet met een beslissing van de officier van justitie om nieuw onderzoek te laten doen door een rechter-commissaris. Die officier van justitie behoeft daartoe de toestemming van het College van procureurs-generaal. Als het onderzoek daartoe aanleiding geeft, is het vervolgens dat College dat de aanvraag tot herziening ten nadele bij de Hoge Raad kan indienen. In de memorie van toelichting bij het conceptwetsvoorstel wordt zulks als volgt verklaard: 'De herziening ten nadele is namelijk naar haar aard een andere procedure dan de herziening ten voordele. Vergeleken met de laatstgenoemde herzieningsvorm heeft de herziening ten nadele in sterke mate het karakter van een 'action-publique'. Anders dan bij een herziening ten voordele dient bij een herziening ten nadele te worden nagegaan of een hernieuwde voortzetting van de eerdere vervolging wel opportuun is. Vanwege deze redenen is (...) bepaald dat het initiatief voor een herziening bij het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie ligt, en niet bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Vanwege het ingrijpende karakter van de herziening ten nadele is de bevoegdheid om een herziening ten nadele aan te vragen niet opgedragen aan de officier van justitie, maar aan het College van procureurs-generaal.'

Beide opties – zowel het verzoek door de officier van justitie om nieuw onderzoek als het doen van een herzieningsaanvraag door het College van procureurs-generaal – liggen niet voor de hand. Bij herziening (zowel die ten voordele als die ten nadele) gaat het eerst en vooral om het aantasten van een onherroepelijk rechterlijk oordeel. In eerste instantie staat de vraag centraal of genoeg grond aanwezig is dat vernietiging van het onherroepelijk gewijsde en nieuw onderzoek rechtvaardigt en

nog niet zonder meer de uitkomst van dat nieuwe onderzoek. Die aantasting van dat onherroepelijk gewijsde loopt daarom, zoals boven uiteen gezet, in de huidige herzieningsregeling via de Hoge Raad en zijn procureur-generaal, in het kader van diens algemene taak inzake de rechtshandhaving. Die tussenkomst van de procureur-generaal is ook en juist bij het begin van de herziening ten nadele aangewezen. Dat is met name van belang omdat wel eens zou kunnen blijken dat een strafzaak met niet-veroordeling is geëindigd omdat het Openbaar Ministerie te weinig aan opsporing heeft gedaan, het verkeerde delict ten laste heeft gelegd, et cetera. De herziening ten nadele is echter uitdrukkelijk niet bedoeld om fouten van justitie te doen herstellen; het kabinet lijkt dat zelf ook te vinden. Dan ligt het ook niet voor de hand dat een onderdeel van het Openbaar Ministerie, het College, de instantie is die de aanvraag tot herziening kan indienen. Naar ons oordeel zou hier een tussentoets door de procureur-generaal bij de Hoge Raad (de enige echte procureur-generaal die Nederland heeft met zijn eigen taken en positie en die geen lid is van het Openbaar Ministerie), aangewezen zijn.

Daar komt nog iets bij. Het College van procureurs-generaal is in de eerste plaats aangewezen om leiding te geven aan het Openbaar Ministerie. Ook al draagt de Wet RO de taken van het Openbaar Ministerie ook op aan het College, het ligt naar ons oordeel geenszins voor de hand dat dit college zelf allerlei concrete bevoegdheden van het Openbaar Ministerie gaat uitoefenen. Dat zal het als College ook niet doen; het kabinet stelt al voor dat die taak bij de herziening ten nadele aan één lid van het college kan worden overgelaten. Dan zitten we dus weer in het model van één ambtenaar die, voorafgaande aan de aanvraag tot herziening, op afstand maar niet onafhankelijk een extra toets uitvoert omtrent de vraag of een herzieningsaanvraag aangewezen is. In de regeling van de herziening ten voordele is dat terecht de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Juist bij de problematische voorziening van de herziening ten nadele zou dat niet anders moeten zijn, al helemaal niet omdat het Openbaar Ministerie ook 'partij' is. •